

Тополя Руслан Володимирович,
кандидат юридичних наук, доцент,
головний судовий експерт Черкаського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-6964-2974>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ КОНТРОЛЮ ТА НАГЛЯДУ ЗА ЕКСПЕРТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах розбудови правової держави контроль і нагляд займають важливе місце серед інструментів публічного адміністрування, оскільки сприяють забезпеченню законності та належного функціонування державних органів. Особливого значення ці інститути набувають у сфері судово-експертної діяльності, яка відіграє ключову роль у формуванні об'єктивної доказової бази у кримінальному, цивільному та адміністративному судочинстві. Саме від якості та неупередженості експертних досліджень залежить обґрунтованість судових рішень і рівень суспільної довіри до правосуддя. У межах адміністративного права контроль розглядається як діяльність, спрямована на перевірку виконання функцій підконтрольними суб'єктами та усунення виявлених порушень, тоді як нагляд має превентивну спрямованість і пов'язаний із запобіганням та припиненням правопорушень у суспільно значущих сферах. Поєднання цих форм діяльності забезпечує комплексний вплив публічної влади на організацію та здійснення судово-експертних досліджень.

Контроль і нагляд у сфері судово-експертної діяльності відповідно до Закону України «Про судову експертизу» реалізуються через передбачені законодавством організаційні та правові механізми, спрямовані на забезпечення законності, незалежності та об'єктивності експертних досліджень. Організаційно-управлінські основи діяльності державних спеціалізованих установ покладені на міністерства та інші органи, у сфері управління яких вони перебувають, що передбачає здійснення контролю за додержанням законодавства у цій галузі. Міністерство юстиції України відіграє провідну роль у науково-методичному забезпеченні та контролі діяльності судових експертів, які не є працівниками державних установ. Вагомим інструментом нагляду є ведення Державного реєстру атестованих судових експертів, до якого вносяться лише ті фахівці, що пройшли процедуру атестації. Додатковим засобом контролю є атестація та державна реєстрація методик проведення експертиз, порядок здійснення яких визначається

Кабінетом Міністрів України. Закон також передбачає дисциплінарну відповідальність експертів за порушення встановлених вимог, що включає визначений перелік проступків і можливість застосування відповідних стягнень [1].

О. Юнацький наголошує, що судова експертиза є одним із провідних засобів доказування у кримінальному провадженні, у зв'язку з чим її результати потребують належного контролю. Попри закріпленій на законодавчому рівні принцип незалежності експерта, контроль за якістю виконання експертних досліджень не втрачає актуальності, адже допущені помилки або свідоме викривлення висновків можуть істотно вплинути на підсумок розгляду справи. Науковець зазначає, що питання контролю у цій сфері не отримало чіткого законодавчого врегулювання, проте окремі підзаконні акти передбачають здійснення нагляду за дотриманням методик проведення експертних досліджень, який покладається на керівників експертних установ. Разом із тим такий контроль здебільшого має формальний характер і не гарантує належного рівня якості експертної діяльності. Автор виокремлює декілька різновидів помилкових експертних висновків, зокрема ті, що зумовлені наданням недостовірних матеріалів, навмисним викривленням результатів або власними професійними помилками експерта. Підкреслюється, що за надання завідомо неправдивого висновку має наставати кримінальна чи адміністративна відповідальність, тоді як експертні помилки мають виявлятися завдяки ефективному контролю якості [2].

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз» визначає комплексну процедуру розроблення, оцінки та впровадження методик у судово-експертну практику, яка виконує функцію контролю й нагляду за якістю експертної діяльності. Атестація методик, що передбачає рецензування звіту про наукову роботу та їх апробацію, є важливим елементом наглядового механізму, оскільки дозволяє перевірити обґрунтованість, ефективність і результативність методик перед їх застосуванням. Державна реєстрація методик здійснюється Міністерством юстиції України на підставі висновків Координаційної ради, що гарантує офіційне визнання й контрольований доступ до них. Участь спеціалізованих установ та незалежних фахівців у рецензуванні й апробації підсилює прозорість процесу та виключає упередженість. Внесення до Реєстру підтверджує законність використання методики й створює підґрунтя для системного нагляду за її застосуванням у практиці. Порядок також передбачає внесення змін до методик у разі появи

нових об'єктів чи технічних засобів, що забезпечує адаптивність системи контролю. Припинення застосування методик регламентується через рішення наукових рад і Координаційної ради, що є гарантією наглядової послідовності [3].

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Координаційну раду з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України» № 778 від 16 листопада 1994 року визначає Координаційну раду як постійний консультативно-дорадчий орган, що забезпечує міжвідомчу координацію та методичне керівництво у сфері судово-експертної діяльності. До її завдань належить методичне забезпечення органів досудового розслідування, судів та суб'єктів судово-експертної діяльності, а також розгляд ключових міжвідомчих питань. У межах контрольних і наглядових повноважень Рада розглядає питання державної реєстрації методик, внесення змін до них чи припинення їх застосування, що фактично є формою наглядової діяльності. Вона визначає пріоритети науково-дослідних робіт і формує єдині підходи до розроблення та впровадження нових методів експертизи. Координаційна рада також бере участь у створенні реєстрів методик і атестованих судових експертів, що є інструментом контролю за професійними стандартами. Її діяльність включає вдосконалення навчально-методичної роботи та забезпечення єдиного підходу до підготовки й підвищення кваліфікації експертів. Важливим елементом є вироблення рекомендацій щодо удосконалення законодавства у сфері судово-експертної діяльності [4].

Отже, у сучасних умовах функціонування правової держави контроль і нагляд відіграють важливу роль серед інструментів публічного адміністрування, оскільки сприяють забезпеченню законності та належної організації діяльності у сфері судово-експертних досліджень. Ефективність цих інструментів має особливе значення, адже якість і об'єктивність експертних висновків безпосередньо впливають на обґрунтованість судових рішень і рівень довіри суспільства до правосуддя. Нормативне регулювання передбачає систему організаційних і процедурних заходів, зокрема діяльність уповноважених органів управління, ведення державних реєстрів експертів, атестацію фахівців і застосування дисциплінарної відповідальності за порушення професійних вимог. Важливим елементом контролю є також перевірка та реєстрація методик проведення експертних досліджень, що дозволяє оцінювати їх наукову обґрунтованість, ефективність і можливість практичного застосування. У процесі наглядової діяльності значну роль відіграє міжвідомча координація, яка забезпечує узгодження науково-

методичних підходів, формування професійних стандартів та розвиток експертної практики.

Список використаних джерел

1. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 № 4038-XII. Верховна Рада України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4038-12>

2. Юнацький О. В. Проблеми контролю якості судово-експертного дослідження. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу: матеріали наук.-практ. конф. Харків, 2017. С. 231–232. URL: https://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/08_11_2017/pdf/108.pdf

3. Про затвердження Порядку атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз : постанова Кабінету Міністрів України; Порядок, Форма типового документа, Довідка, Картка від 02 липня 2008 № 595. Верховна Рада України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/595-2008-%D0%BF>

4. Про затвердження Положення про Координаційну раду з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України : постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 16 листопада 1994 № 778. Верховна Рада України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/778-94-%D0%BF>

Фелик Олександр Васильович,

доктор філософії у галузі «Право»,

докторант Київського університету інтелектуальної власності та права

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0862-1453>

ПЕВНІ АСПЕКТИ ВИДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМИ ОРГАНАМИ ПІДЗАКОННИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Підзаконні нормативно-правові акти як інструмент регулювання адміністративно-правових процесів займають провідне місце в системі публічного адміністрування. Саме за їх допомогою адміністративні органи забезпечують оперативну реакцію на актуальні суспільні запити та конкретизують загальні положення законів у площині практичного застосування. В умовах динамічного оновлення правової системи, трансформації публічного адміністрування та гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами особливого значення набуває результативна підзаконна правотворчість органів виконавчої влади. Це зумовлює підвищену увагу до питань належного нормативно-правового впорядкування засобів і адміністративних процедур у різноманітних сферах суспільних відносин.